

1
2 Lietuvos Respublikos Prezidentui
3 Lietuvos Respublikos Seimo Pirmininkui
4 Lietuvos Respublikos Ministrui Pirmininkui
5 Lietuvos Respublikos Teisingumo Ministrui
6 Lietuvos Respublikos Seimo Žmogaus teisių komitetui
7 Lietuvos Respublikos Seimo frakcijų seniūnams

8
9
10 **POZICIJA**
11 **DĖL BENDRO GYVENIMO SUTARTIES LIETUVOJE ĮTEISINIMO**

12
13 LiJOT Asamblėja Nr. 51
14 2020 m. gruodžio 12 d.
15 Vilnius

16
17
18 Lietuvos jaunimo organizacijų taryba (toliau – LiJOT), didžiausia nevyriausybinė jaunimo
19 organizacijų sąjunga Lietuvoje, vienijanti 70 nacionalinių jaunimo ir su jaunimu dirbančių
20 organizacijų, savivaldybių jaunimo organizacijų tarybų atkreipia dėmesį į žmogaus teisių padėtį
21 Lietuvoje. LiJOT, siekdama prisidėti prie jaunų žmonių teisių užtikrinimo, mato poreikį ir naudą
22 Lietuvoje įteisinti bendro gyvenimo sutartį.

23
24 **I. Tikslas**

25
26 Pozicija „Dėl bendro gyvenimo sutarties Lietuvoje įteisavimo“ (toliau – **Pozicija**), siekiama
27 palaikyti Civilinio kodekso 6.589, 6.969, 6.971, 6.973, 6.978 straipsnių pakeitimo įstatymo projektą¹
28 (toliau – **Projektas**), kurio tikslas Lietuvos teisės sistemoje įtvirtinti bendro gyvenimo formos, kurios
29 pagrindinis tikslas yra bendro gyvenimo vedimas savaime nekuriant ir šeimos teisinių santykių,
30 institutą ir apsaugoti šios sutarties šalių teises ir teisėtus interesus.

31 Projekto nuostatos padės asmenims realizuoti savo teisę į privatų gyvenimą, atsižvelgiant į
32 konkretų tarpusavio santykių pobūdį ir tikslą, konkrečiai, vesti bendrą namų ūkį savaime nesukuriant
33 ir šeimos teisinių santykių.

34 Atkreiptinas dėmesys į tai, kad Projektas bendro gyvenimo santykius reguliuoja per jungtinės
35 veiklos, o ne per šeimos institutą, todėl juo būtų apsaugota prigimtinės šeimos samprata, t. y.
36 Projektas neprilygintų kitų bendro gyvenimo formų išskirtiniam susituokusių vyro ir moters bei jų

¹ Civilinio kodekso 6.589, 6.969, 6.971, 6.973, 6.978 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas. Prieiga per internetą:
<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/2eed4fd03fbc1e7b8e5a254f4e1c3a7?jfwid=9iufxsxko>.

37 vaikų santykiui. Toks pasiūlymas skirtas rasti konsensuą dėl skirtingų vertybinių pozicijų, ir taip
38 jaunimo vardu paraginti valdžią imtis konkrečių gyvenimiškų problemų sprendimo.

40 II.Sąvokos

41
42 **Susitarimas dėl bendro gyvenimo** – dviejų ar daugiau veiksmų asmenų susitarimas,
43 kooperuojant savo turtą, darbą bei kitą indėlį, siekti tikslo bendrai gyventi nekuriant šeimos teisinių
44 santykių. Susitarimas gali būti sudaromas žodžiu, konkludentiniais veiksmais, paprasta rašytine, ar
45 notarine formomis.²

46 **Partnerystė** – tai teisinis statusas, kai du, tos pačios ar skirtingų lyčių, kartu gyvenantys
47 žmonės savo sąjungą užregistruoja atitinkamoje savo gyvenamosios šalies institucijoje bei įgyja teisę
48 į įstatymais paremtą jų interesų atstovavimą ir gynimą³.

49 **Šeimos nariai** – sutuoktinis arba asmuo, su kuriuo sudaryta registruotos partnerystės sutartis,
50 nepilnamečiai vaikai (įvaikiai) (toliau – vaikai), įskaitant sutuoktinio arba asmens, su kuriuo sudaryta
51 registruotos partnerystės sutartis, nepilnamečius vaikus, jeigu jie nesusituokę ir yra priklausomi nuo
52 tėvų, taip pat pirmos eilės tiesiosios aukštutinės linijos giminaičiai, kurie išlaikomi ne mažiau kaip
53 vienus metus ir negali pasinaudoti kitų šeimos narių, gyvenančių užsienio valstybėje, parama⁴.

54 **Santuoka** – įstatymų nustatyta tvarka įformintas savanoriškas vyro ir moters susitarimas
55 sukurti šeimos teisinius santykius⁵.

56 **Šeimos teisiųjų santykių reguliavimo principai** – šeimos santykių teisinis reglamentavimas
57 Lietuvos Respublikoje grindžiamas monogamijos, santuokos savanoriškumo, sutuoktinių
58 lygiateisiškumo, prioritetinės vaikų teisių ir interesų apsaugos ir gynimo, vaikų auklėjimo šeimoje,
59 tėvystės ir motinystės tarpusavio papildomumo, motinystės visokeriopos apsaugos principais ir kitais
60 civilinių santykių teisinio reglamentavimo principais⁶.

2 Civilinio kodekso 6.589, 6.969, 6.971, 6.973, 6.978 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas. Prieiga per internetą:
<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/2eed4fd03fbc11e7b8e5a254f4e1c3a7>

3 Oficiali Europos Sąjungos svetainė. Civilinė sąjunga ir registruota partnerystė. Prieiga per internetą:
https://europa.eu/youreurope/citizens/family/couple/registered-partners/index_lt.htm.

4 Lietuvos Respublikos įstatymas dėl užsieniečių teisinės padėties, 2 str. 26 d. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.232378/asr>.

5 Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas, 3 knyga, 3.7 str. 1 d. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.107687>.

6 Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas, 3 knyga, 3.3 str. 1 d. Prieiga per internetą: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.107687>.

III.Kontekstas

Šiuolaikinėje visuomenėje ypatingą vietą užima individo laisvė pasirinkti ir laisvai apsispręsti, prisiimti arba neprisiimti tam tikrus įsipareigojimus bei pareigas, o sutartiniuose santykiuose taip pat ir nustatyti prisiimamų įsipareigojimų turinį bei apimtį. Nuoseklus šios laisvės užtikrinimas valstybės gyvenime pasireiškia dvejopai:

1. Asmeniui sąmoningai nepasirinkus prisiimti tam tikrų teisių ir pareigų, teisinė valstybė privalo gerbti individo laisvę ir nesudaryti prielaidų paneigti šios laisvos valios išraiškos.
2. Demokratinė valstybė privalo atsiliepti į teisėtus ir pagrįstus piliečių lūkesčius, kurie nepaneigia kitų asmenų teisių ir teisėtų interesų ir sudaryti prielaidas juos įgyvendinti.

Vertinant asmenų, kurie kooperuodami savo turtą, darbą bei kitą indėlį siekia tikslo bendrai gyventi nekuriant šeimos teisinių santykių, tarpusavio santykius galima teigti, kad tarp jų susiklosto iš esmės sutartiniai prievoliniai santykiai, dėl kurių yra susitariama pasirašant sutartį arba dėl kurių susitariama kitokia forma *inter alia* konkludentiniais veiksmais. Todėl teisinėje valstybėje tikslinga reguliuoti šių asmenų turtinius santykius, siekiant užtikrinti deramą apsaugą šio susitarimo šalims bei užtikrinti teisinį aiškumą dėl prisiimtų įsipareigojimų apimties.

Partnerystės įteisinimas siekia spręsti tik praktines dviejų kartu gyvenančių asmenų problemas. Mūsų pasiūlymas yra platesnio spektro. Atsižvelgiant į tai, kad tarp asmenų, kurie susitaria dėl bendro gyvenimo vedimo gali susiklostyti ir ypatingo pobūdžio pasitikėjimo santykiai, Projekto nuostatos padės šiems asmenims lengviau pasinaudoti šiuo metu įstatymuose įtvirtintomis teisėmis, pvz.: bendrai gyvenančiam asmeniui susipažinti su paciento sveikatos informacija bei užtikrinti atstovavimo medicinos įstaigoje galimybę priimant su paciento sveikata susijusius sprendimus.

IV.Dabartinis teisinis reguliavimas

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartyse civilinėse bylose Nr. 3K-3-383/2008 bei Nr. 3K-3-302/2006 teisėjų kolegija bendrą asmenų gyvenimą nesusituokus pripažino kaip pagrindą atsirasti bendrajai dalinei nuosavybei tarp partnerių, nustatyti uzufuktą partnerių vaikams iki pilnametystės. 2006 metais Lietuvos Aukščiausiojo Teismo išplėstinės teisėjų kolegijos nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. 3K-7-332/2006, partnerių tarpusavio santykiai tapatinti su šeiminingais santykiais. Vis dėlto pastebima teismų praktikos šiais klausimais kaita. 2010 ir 2011 metais Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartyse civilinėse bylose Nr. 3K-3-482/2010 bei Nr. 3K-3-410/2011 nesusituokusių ir gyvenančių kartu asmenų santykiai imti traktuoti kaip prievolių (komercinės) teisės dalis, jiems pritaikant CK šeštojoje knygoje įtvirtintą jungtinės veiklos (partnerystės) institutą. Taigi

104 teismų praktika patvirtina, kad šiuo metu realiai egzistuoja faktiniai partnerystės santykiai, tačiau šie
105 santykiai vis dar nėra sureguliuoti teisės aktais.

106 Šiuo metu Civiliniame Kodekse nėra numatyto konkretaus sutarties instituto dėl bendro
107 gyvenimo savaime nesukuriant ir šeimos teisinių santykių. Civilinio Kodekso 6.969 straipsnyje
108 nustatyta, kad „Jungtinės veiklos (partnerystės) sutartimi du ar daugiau asmenų (partnerių),
109 kooperuodami savo turtą, darbą ar žinias, įsipareigoja veikti bendrai tam tikram, neprieštarujančiam
110 įstatymui tikslui arba tam tikrai veiklai“.

111 Šio reguliavimo reikšmė atsiskleidžia žemesnės instancijos teismams privalomoje Lietuvos
112 Aukščiausiojo Teismo praktikoje. Joje jungtinės veiklos (partnerystės) institutas yra pagrindas spręsti
113 asmenų, kurie nėra sukūrę šeimos teisinių santykių, turto padalijimo klausimus. Visgi atsižvelgiant į
114 tai, kad šiame reguliavime nėra išskirta atskiros sutarties rūšis dėl bendro gyvenimo tuo pačiu
115 nesukuriant ir šeimos teisinių santykių, galima pagrįstai teigti, kad esamas reguliavimas nėra aiškus
116 ir pakankamas, kad galėtų sudaryti prielaidas asmenims efektyviai pasinaudoti savo teisėmis ir
117 apsaugoti savo turtinius interesus. Todėl tikslinga yra papildyti Civilinio Kodekso normas Projekte
118 išreikštomis nuostatomis.

119

120

V. Projekto pasekmės

121

122 Projektas veiksmingai prisidės prie teisinio aiškumo, sureguliuos turtinius ir kai kuriuos
123 neturtinius santykius tarp bendrą gyvenimą vedančių asmenų, taip pat padės išvengti neigiamų
124 padarinių, nutraukus bendrą gyvenimą:

- 125 1. Pagal Projektą susitarimo dėl bendro gyvenimo dalyvių įneštam turtui taikomos
126 galiojančios jungtinės veiklos instituto normos dėl turto teisinio režimo. Taip pat partneriai
127 turi teisę sudaryti sutartį, kurioje jie nustato turto padalijimo klausimus, pasibaigus jų
128 sutarčiai.
- 129 2. Projekte išryškinta ir šiuo metu Civilinio Kodekso 6.973 straipsnyje numatyta galimybė
130 suteikti teisę bendrai gyvenančiam asmeniui susipažinti su paciento sveikatos informacija
131 bei užtikrinti atstovavimo medicinos įstaigoje galimybę, priimant su paciento sveikata
132 susijusius sprendimus.
- 133 3. Civilinio Kodekso 6.589 straipsnis numato asmenis, kurie turi tokias pačias teises ir
134 pareigas kaip nuomininkas (šeimos nariai). Projekte į šių asmenų sąrašą būtų įrašyti ir
135 asmenys, kurie yra sudarę susitarimą dėl bendro gyvenimo.
- 136 4. Projektas papildytų Paveldimo turto mokesčio įstatymo 7 straipsnį, įtvirtinantį šio mokesčio
137 lengvatas, ir numatytų galimybę neapmokestinti paveldimo turto, kuris buvo kuriamas
138 bendromis jėgomis esant asmenų susitarimui dėl bendro gyvenimo.
- 139 5. Vaiko teisės Lietuvoje užtikrinamos nepriklausomai nuo tėvų tarpusavio ryšių ir jų santykių
140 teisinio statuso. Santuokoje gimusių, ne santuokoje gimusių vaikų ar vaikų, kurie neturi
141 tėvų, teisės yra lygios. Pažymėtina, kad Projektu įtvirtinamo teisinio instituto ribose

142 ilgalaikis bendro gyvenimo vedimas ir jo metu susiformavęs ryšys su vaiku galėtų būti
143 pagrindas nustatyti vaiko globai, netekus mamos arba tėvo.

144

145

146

147 Prezidentas

Lukas Kornelijus Vaičiakas

148

149